

สรุปผลการสอน ตามแผนการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน ด้วยวิธีการ Coaching

เรื่อง แนวทางการดำเนินงาน โครงการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

โดย นายวันชัย สินประเสริฐ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินกาญจนบุรี (ผู้สอน)

สถานที่

ห้องประชุมสถานีพัฒนาที่ดินกาญจนบุรี, แปลงที่เข้าร่วมโครงการ

ผู้เข้ารับฟัง

ข้าราชการ พนักงานราชการ และเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินกาญจนบุรี จำนวน ๑๔ คน

ระยะเวลา

กันยายน ๒๕๖๘ เวลา ๐๙.๐๐ น. - ๑๒.๐๐ น. (๓ ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจการดำเนินงานก่อสร้างฝายชะลอน้ำ
๒. เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานและควบคุมงานได้อย่างถูกต้อง
๓. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และแนะนำขั้นตอนให้กับผู้สนใจต่อไปได้

หลักสูตร/หัวข้อ

๑. การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย และการขออนุญาตใช้พื้นที่นอกเขตความรับผิดชอบ
๒. รูปแบบและวิธีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ
๓. การก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ

การประเมินผล

๑. การฝึกปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจและมีความชำนาญ
๒. การซักถาม พร้อมแนวทางแก้ไขปัญหางานก่อสร้างในพื้นที่ดำเนินการ ประเมินความรู้ความเข้าใจ พร้อมกับการฝึกปฏิบัติการควบคุมการก่อสร้างในพื้นที่
๓. สรุปใจความสำคัญของโครงการ

แผนการสอน

ลำดับ	ประเด็น/หัวข้อ	แนวทางการบรรยาย	สื่อ/เวลา
๑.	บรรยายความสำคัญของโครงการก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	๑. อธิบายถึงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีความรู้เรื่องในหัวข้อที่บรรยาย ๒. แนะนำหัวข้อที่จะบรรยาย	บรรยาย ๓๐ นาที
๒.	แนวทางการสอน เรื่อง “การพิจารณาพื้นที่รูปแบบและวิธีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำแนวทางการก่อสร้าง”	อธิบายและฝึกปฏิบัติ ๑. การพิจารณาตรวจสอบพื้นที่ให้เหมาะสมกับการก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่ดำเนินการ ๒. ฝึกปฏิบัติสังเกตการณ์ในพื้นที่จริง ของงานก่อสร้าง	บรรยาย ๑๒๐ นาที
๓.	การประเมินผล	ถาม - ตอบ และสรุปใจความสำคัญของโครงการ	๓๐ นาที

สรุปสาระสำคัญ

กรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งมีภารกิจหลักด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ จึงได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เกี่ยวกับฝาย มาประยุกต์และพัฒนารูปแบบเพื่อลดปริมาณน้ำไหลบ่า เพื่อควบคุมหรือชะลอความเร็วของน้ำไหลบ่า การดักเก็บตะกอนและเพิ่มการไหลซึมของน้ำลงดิน บริเวณฝายชะลอน้ำ ด้วยวิธีการชะลอน้ำในห้วยให้สามารถนำไปใช้ในเขตพื้นที่การเกษตร ในบริเวณโดยรอบรวมถึงสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ระบบนิเวศ จึงดำเนินกิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการคัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาและอยู่นอกเขตป่าไม้ และมีความพร้อม ของเกษตรกร อีกทั้งยังเป็นการสร้างทัศนคติ ให้กับเกษตรกรในบริเวณโดยรอบทั้งในด้านการใช้น้ำ หรือการ ตัดไม้ทำลายป่าให้มีความรู้สึทักท้วงและเต็มใจที่จะช่วยกันรักษาธรรมชาติให้เกิดความสมดุลต่อไป

การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย และการขออนุญาตใช้พื้นที่นอกเขตความรับผิดชอบ

๑. การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย

ผอ.สพด. และนายอำเภอท้องที่ ลงพื้นที่ร่วมกันเพื่อประชุมกับเกษตรกร ขอความเห็นชอบของประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเห็นชอบร่วมกันในการกำหนดจุดก่อสร้างฝายชะลอน้ำ เนื่องจากเมื่อก่อสร้างเสร็จแล้ว เกษตรกรจะได้รับประโยชน์และดูแลรักษาร่วมกัน

๒. การขออนุญาตใช้พื้นที่นอกเขตความรับผิดชอบ

การก่อสร้างฝายชะลอน้ำ จะดำเนินการในขอบเขตของพื้นที่เป้าหมาย กรณีพื้นที่การก่อสร้างฝายชะลอน้ำ กรณีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์รวมต้องมีหนังสือยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมทุกราย ตามที่ได้รับความเห็นชอบจากประชาคมหมู่บ้านแล้ว ผอ.สพด. จะต้องขออนุญาตใช้พื้นที่จากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง หรือเอกชนให้เรียบร้อยก่อนดำเนินการก่อสร้าง โดยลงนามตามแบบฟอร์มฝาย ๐๑ ที่กำหนด พร้อมแนบสำเนาบัตรประชาชนของผู้นำ และของผู้แทนหน่วยงาน/เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน อีกทั้งแนบ สำเนาเอกสารสิทธิ์ที่ดินไว้พร้อมด้วย

รูปแบบและวิธีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ

ผอ.สพด./ผอ.ศูนย์ฯ ดำเนินการตามลักษณะงานของฝายชะลอน้ำ ตามรูปแบบที่กำหนด ซึ่งจะใช้วัสดุทรายผสมซีเมนต์ (Soil Cement) แล้วบรรจุใส่กระสอบวางเรียงตามแบบเป็นไปตามขนาดของ ฝายชะลอน้ำในแต่ละจุด

ข้อควรคำนึงในการสร้างฝายชะลอน้ำ

ฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นฝายชะลอน้ำแบบเรียงด้วยกระสอบบรรจุทราย ผสมซีเมนต์ (Soil Cement) เหมาะสำหรับลำห้วยที่มีความลาดชันน้อย มีปริมาณน้ำไหลไม่มาก และลำห้วย มีขนาดไม่กว้างมาก ฝายชะลอน้ำ เป็นเพียงการนำวัสดุดังกล่าวมาวางกองรวมกันตามรูปแบบที่กำหนด เพื่อวางร่องห้วย ซึ่งมีปริมาณน้ำและความรุนแรงการไหลของน้ำไม่มาก ไม่ต้องการความแข็งแรงมากนัก ประกอบกับฝายชะลอน้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดกตะกอนไว้บางส่วน และกักเก็บน้ำบางส่วนไว้ใช้ และสร้างความชุ่มชื้นกับบริเวณพื้นที่รับประโยชน์ของฝาย

การเลือกตำแหน่งสถานที่ก่อสร้างฝายชะลอน้ำ และการสำรวจออกแบบ

- จุดที่ก่อสร้างฝายชะลอน้ำ ลำน้ำควรมีลักษณะตรง เพื่อลดปัญหาการกัดเซาะตลิ่งด้านท้ายน้ำ ควรมีระยะความกว้างปากคลองไม่เกิน ๕ เมตร
- ในลำห้วยเดียวกัน อาจมีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ ได้มากกว่า ๑ แห่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความลาดชันของลำน้ำ โดยระยะห่างของฝายตัวล่างกับฝายตัวบนอาจกำหนดโดยระดับเก็บกักของฝาย ตัวล่างให้มีระดับเดียวกันกับระดับพื้นของฝายตัวบนตัวถัดไป
- จุดที่ก่อสร้างฝายชะลอน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีการตกลงร่วมกันระหว่างเกษตรกรเจ้าของ กรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งสองฝั่งลำน้ำ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรืออาจเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยให้ประชาชน หรือเกษตรกรในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกจุดก่อสร้าง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
- สำรวจพื้นที่และออกแบบฝายชะลอน้ำ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และลำน้ำ ให้เป็นไปตามแบบมาตรฐาน ซึ่งสามารถผันแปรไปตามสภาพลำน้ำตามแบบที่กำหนด
- จัดทำแบบก่อสร้างฝายชะลอน้ำ และแผนที่กำหนดจุดก่อสร้างฝายฯ ส่งให้ “คณะกรรมการตรวจสอบรูปแบบก่อสร้างและงบประมาณงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต..... ตรวจสอบและพิจารณาเห็นชอบให้ สพด. ดำเนินการ

การก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

งานก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นรายการงบประมาณค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งกำหนดให้เป็นงานจ้างเหมาเอกชนดำเนินการตามแบบก่อสร้างที่กำหนด โดยดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบ ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ และเนื่องด้วยฝายฯ เป็นงานก่อสร้างที่มีลักษณะเฉพาะ อาจต้องกำหนดเป็นขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมของจุดพื้นที่ก่อสร้างฝายชะลอน้ำ ประกอบเป็นคำแนะนำในสัญญาด้วย คือ

๑) การเตรียมพื้นที่ก่อสร้าง โดยการปรับแต่งดินทั้งบริเวณพื้นลำห้วยและบริเวณริมตลิ่งทั้งสองข้าง เพื่อกำจัดวัชพืช ดินตะกอน สำหรับพื้นลำห้วยให้ปรับแต่งดินจนถึงระดับพื้นคลองที่เป็นดินแน่น หรือขึ้นพื้นหินแข็ง เพื่อให้สามารถรับน้ำหนักของตัวฝายได้ และปรับพื้นที่บริเวณพื้นคลองให้ได้แนวระดับ ตลอดจนให้มีขนาดฐานรากที่เหมาะสมกับขนาดของลำห้วย โดยให้ตัวฝายด้านข้างฝังไปในตลิ่งด้านข้าง ประมาณ ๒๐-๕๐ ซม. ทั้งสองด้านตามความเหมาะสม

๒) การวางผังแนวการก่อสร้าง สำหรับการจัดเรียงกระสอบทรายผสมซีเมนต์ให้ได้แบบรูปตามที่ กำหนดในแบบแปลน ให้ตีผังแนวการก่อสร้างโดยใช้หลักไม้ตอกฝังลงกับพื้นดิน และชิงเชือกระหว่างหลักไม้เพื่อจะได้แนวการก่อสร้างที่ถูกต้อง ส่วนบริเวณที่เป็นพื้นที่เอียง ให้ชิงเชือกตามแนวความลาดเอียง หรือใช้กล้องระดับ (ข้อแนะนำในการก่อสร้าง) เพื่อใช้ในการตรวจสอบแนวในระหว่างดำเนินการก่อสร้าง ตลอดจนในการก่อสร้างให้วางเรียงกระสอบทรายผสมซีเมนต์จากชั้นล่างสุดทีละชั้น จนถึงชั้นบนสุด

๓) การผสมทรายผสมซีเมนต์ การผสม เป็นการผสมแบบแห้ง ให้ทำการคลุกเคล้าจนเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่ต้องใช้น้ำมาผสมร่วมด้วย และอัตราส่วนการผสมคือ อัตราส่วน ๑ : ๑๐ โดยปริมาตร เช่น ปูนซีเมนต์ ๑ ถุง ขนาด ๕๐ กิโลกรัม จะใช้ทรายผสมประมาณ ๐.๓๖ ลบ.ม.

๔) การบรรจุกระสอบทรายผสมซีเมนต์ เพื่อให้กระสอบทรายผสมซีเมนต์มีความแข็งแรงที่สุด ไม่ควรเติมส่วนผสมให้แน่นจนเกินไป เพื่อสะดวกในการจัดเรียงกระสอบทรายผสมซีเมนต์ให้ชิดติดกัน เป็นการป้องกันการร้าวซึม ซึ่งเกิดจากการวางซ้อนทับกระสอบทรายผสมซีเมนต์เป็นชั้น ๆ

๕) การจัดเรียงกระสอบทรายผสมซีเมนต์ วางกระสอบทรายในแนวนอน โดยให้ส่วนที่เป็นปาก กระสอบหันไปในทิศทางด้านปลายน้ำ โดยวางชิดติดกันให้แนบสนิท กับแถวแรกต่อเนื่องกันไป ให้เริ่มวางเรียงแถวแรกในแนวขวางกับทิศทางการไหลของน้ำ ต่อมาจึงวางเรียงแถวถัดไปให้วางเรียงแบบสับหว่างและทับปากกระสอบ

ทั้งนี้กระสอบบรรจุทรายผสมซีเมนต์ ควรใช้วัสดุธรรมชาติรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น กระสอบป่าน กระสอบผ้า และจะต้องดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบก่อสร้างของพื้นที่จุดนั้น ๆ และตรวจรับงานให้เป็นไปตามระเบียบ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ

๑. ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกำหนดจุดก่อสร้างฝายชะลอน้ำ พร้อมกับการประชุมชี้แจง โครงการฯ การให้องค์ความรู้การใช้ประโยชน์และการดูแลรักษาร่วมกับท้องถิ่น

๒. แต่งตั้งให้ผู้นำชุมชน/ผู้นำเกษตรกร มีส่วนร่วมกับ อบต. ในการรับมอบฝายชะลอน้ำ ที่ก่อสร้างเสร็จแล้วในจุดพื้นที่นั้นด้วย โดยลงนามตามแบบฟอร์มฝาย ๐๒ ที่กำหนด พร้อมแนบสำเนาบัตร ประชาชนของผู้นำฯ ไว้พร้อมด้วย

ภาพประกอบการ Coaching สถานีพัฒนาที่ดินกาญจนบุรี

รายชื่อผู้เข้าอบรมหลักสูตร
“แนวทางการดำเนินงาน โครงการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ”
ในวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๘
ณ ห้องประชุมสถานีวิจัยพัฒนาที่ดินกาญจนบุรี

๑.	นายคนเณศ	แช่เจ้า	เจ้าพนักงานการเกษตรอาวุโส
๒.	นายสมชัย	สันทัด	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
๓.	นางสาวกักรพร	แช่เล่า	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
๔.	นางพัชรมัย	ทะหล้า	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
๕.	นางจิราภรณ์	สัพพสิน	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
๖.	นางสาวจิตาภา	มันฤกษ์	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๗.	นายรัฐนันท์	ถึงพันธ์	นักวิชาการเกษตร
๘.	นายยอดรัก	นาคทรัพย์	นักวิชาการเกษตร
๙.	นางนริรัตน์	ถึงพันธ์	นักวิชาการเกษตร
๑๐.	นายอัครังค์ฤทธิ์	พงษ์พานิช	นักวิชาการเกษตร
๑๑.	นางสาวธิดารัตน์	แสงใส	นักวิชาการเกษตร
๑๒.	นางสาวพุกษา	สินประเสริฐ	นักสำรวจดิน
๑๓.	นายอิทธิพงศ์	มีศรี	เจ้าหน้าที่แผนที่และภาพถ่าย
๑๔.	นายประดิษฐ์	ก้านเหลือง	พนักงานขับรถยนต์